

New age. Tröst i nytt millennium?

Magnus Gudmundsson

Publicerad i Tiden. Tidskrift för socialistisk kritik och politik. Nr 5 1999.

Vi lever i en tid där det sätts förhoppningar till ökade hastigheter, bättre kommunikationsmöjligheter och avancerad högteknologi. I det offentliga samtalet diskuteras fördelarna med internet och mobil telefoni, och hur de fria marknaderna styr samhällsekonomier uppåt eller neråt, beroende på analytikens framtidsteorier. Samtidigt har det stundande millennieskiftet satt fart på diskussionerna om framtiden och det finns både skeptiska röster och förhoppningsfulla. I massmedia görs nedräkningar: det är 315 dagar kvar, det är 145 dagar kvar osv. Det har rapporterats att ett kinesiskt flygbolag ska låta sin företagsledning flyga under årskiftet för att visa sina plans tillförlitlighet. Löpsedlar har talat om när man skulle ha sex för att få chansen att föda det nya millenniets första barn, samtidigt som sjukvårdens högteknologiska säkerhet diskuteras. För att ta några exempel.

Diskussionen kring millennieskiftet har dock främst rört risken för att pc-datorer ska krascha, det sk *Y2K*-fenomenet, vilket kan liknas vid de domedagsprofetior man kan finna i vissa alternativreligiösa sekter. Ungefär samtidigt som pc-datorernas ifrågasatta tillförlitlighet började diskuteras, har *new age* kommit att etablerats. Kopplingen mellan *new age* och millennieskiftet är på ett sätt självklar eftersom rörelsen vuxit i en tid som är full av diskussion om vilka risker millennieskiftet för med sig. Begreppet *new age* förknippas därför med millennieskiftet, både i rörelsen och utanför. Att *new age* kopplas till millennieskiftet beror även på att de uppmärksammade *domedagssekterna* existerar i samma alternativa sfär som *new age*. Dessa mycket extrema grupperingar har dock ingenting med *new age* att göra.

Framtiden finns implicit i begreppet *new age*, ”den nya tiden”. Men framtiden är egentligen vagt formulerad och helt outtalad i många *new age*-praktiker. I det följande ska jag ge en bild av *new age* och dess innehåll samt visa hur framtiden diskuteras, eller inte diskuteras. I själva verket talas det inte så mycket om framtiden

som man skulle kunna tro, vilket en beskrivning av de populära tarotkortens praktik exemplifierar. Min slutsats är att de stora farhågorna eller uttalade förhoppningarna om framtiden inte främst finns i new age.

Vad är new age?

Under andra hälften av 1800-talet lades grunden till dagens new age-rörelse. Men begreppet *new age* myntades först på 1930-talet av fransmannen Paul Le Cour i tidningen *Atlantis*. Han talade om en ny tid som förväntades föra med sig ökad andlighet, fred, kärlek och miljömedvetande, och det vetenskapliga förnuftet skulle ersättas med intuition och förhistorisk vishet. Det vi idag betecknar new age tog sin form för drygt 30 år sedan och har därför heller inte något direkt samband med det kommande millennieskiftet. I alla fall inte enbart.

Samtidigt som västvärlden kan karakteriseras som ett teknikoptimistiskt samhälle, där kapital och materiella värden genomsyrar, har new age etablerats som dess motpol. New age är en samlingsbeteckning för en mängd disparata tekniker vars mål är att förbättra människors hälsa, psykiskt eller fysiskt. Rörelsen rymmer allt från hinduiskt inspirerade meditationstekniker och trumresor, till massage och vegetarisk mat. De olika teknikerna eller praktikerna innehåller också en näst intill religiös föreställningsvärld. Utövarna tror på energier, UFO, kanaliserade budskap från utomjordiska eller överdimensionella varelser, holism, på Gud/Gudinnan eller ett antal andra gudomar. I new age återfinns således ett spektra av olika fenomen med den gemensamma nämnaren att de står i kontrast till, eller utanför, det som brukar uppfattas som rationellt i det västerländska samhället.

Innehållet i new age kan sammanfattas i tre teman: *andlighet*, *terapi* och *kropp/själ*. Det första avser den religiösa dimension som finns i nästan alla new age-fenomen. Utövarna blandar ingredienser från många kulturer, religioner och trosriktningar och förlitar sig på gudomar, magi och ritualer. De använder sig av begrepp såsom karma, chakra och energier, och har föreställningar om andra dimensioner eller verkligheter. I flera new age-praktiker finns även ett terapeutiskt inslag i form av samtal, i grupp eller enskilt. Dessa kan ta sin utgångspunkt i numerologiska diagram, astrologiska kartor, tarotkort eller i massagetekniker. Just massage är en viktig del i det tredje temat som berör kropp och själ. Det inkluderar t ex också aurologi/healing, meditation, vegetarisk mat, algpreparat och frigörande dans. I en

del new age-fenomen finns också subversiva tendenser och innehåller en kritik av det västerländska samhällssystemet. New age är trots detta ingen *social rörelse* i vedertagen bemärkelse. Det går inte att bli medlem i "new age" och i de religiösa inslagen finns inte några fasta dogmer utövarna bör bekänna sig till. Generellt finns heller inte något kollektivt beteende i new age. Ändå är new age en rörelse, men i betydelsen *rörlighet*. Här finns förflyttningar av *fysisk karaktär* – det stora utbudet i new age genererar ett ständigt byte eller omformuleringar av trosföreställningar – och av *psykisk* – i exempelvis trumresor eller transframkallade besök i andra "världar".

New age sägs ibland vara ett karakteristiskt uttryck för det sena 1990-talet, som beskrivs som vilset där många individer söker en identitet. Föreställningarna om millennieskiftet menas öka vilsheten och därför ökar också det andliga intresset. Framtidsvisionen i new age skiljer sig dock från de farhågor om framtiden som millennieskiftet alstrat. I new age är framtiden en tid där man bortser från teknikens utveckling och istället plockar fram vad man menar vara urgammal eller universell kunskap. Kännetecknande för new age är just att de olika teknikerna har gammalt ursprung även om de omformulerats för att anpassas till vår tid.

När new age-utövare diskuterar framtiden nämner de ofta att någonting är på väg att hända, att gammal kunskap är på väg att spridas i världen, eller att vårt nuvarande samhällssystem är ohållbart, men de är inte mer precisa än så. Diskussioner om vattumannens tidsålder liknande Le Cours ovan finner man istället i new age-litteratur. Att det finns en skillnad mellan vad new age-litteraturen föreskriver och varje utövarns praktik eller tro, är symptomatiskt. Därför är det omöjligt att peka på en enhetlig lära eller dogm om den nya tiden som alla new age-utövare förlitar sig till. Inte heller new age-litteraturen innehåller någon enhetlig föreställning om när vattumannens tidsålder infaller. Några menar att det nya medvetandet redan infunnit sig, andra menar att millennieskiftet för oss in i vattumannens tidsålder, ytterligare andra hänvisar till en astrologisk tideräkning som utpekar år 2160 som start för den nya tiden.

Det ökade intresset för new age har trots detta delvis sin grund i den ökade oron eller förhoppningarna inför det nya millenniet. Men uppsvinget kanske mera beror på att dagens samhälle ger lite utrymme för individen, för hennes självutveck-

ling och för introspektion. Därför är new age ett tecken på att vårt samhälle inte uppfyller alla individers önskningar: andligt, materiellt eller socialt.

Tarot och tre tidsaspekter

Idag, några månader före det mytomspunna millennieskiftet, talas det mycket om framtiden i exempelvis massmedia, och så också i new age-kretsar. För new age-utövarna är dock millennieskiftet inte den nyckelhändelse som man ofta föreställer sig. Istället fokuseras samtiden och dåtiden. För att förstå detta ska jag ge exempel på en av de mest populära praktikerna: divinationstekniken tarotkort.

Tarot är en praktik där ritualer, magiska föremål, tända ljus och rökelse sägs bidra till en inblick i tidigare liv eller fördolda verkligheter: så kallad *divination*. Tarot är en speciell kortlek bestående av 78 kort, uppdelade i två sk *arkanor*, vilket betyder hemlighet. Varje kort är rikt illustrerat med bilder och tecken som tolkas symboliskt enligt ett särskilt schema. Tarotkorten kan spåras till det senmedeltida Frankrike eller Italien, där de användes till spel. Det finns bevis för att de har brukats vid divination i drygt 300 år: den äldsta nedtecknade tolkningen är från 1781.

Den "moderna" tarotleken utformades i början av vårt sekel och fanns att köpa första gången 1909. Idag finns det drygt 200 kortlekar av vilka några är kopior av den medeltida och andra av 1900-talsvarianten, men det finns också helt nyskapade. De nya lekarna blandar ofta tarotkortens symbolspråk med andra new age-fenomen och nya troskonstellationer skapas. Det finns t ex astrologiska tarotlekar och de som utgår från tron på kristaller. På marknaden finns också tarotkort med bildspråk hämtad från keltisk, nordisk eller egyptisk mytologi, samt kort som är inspirerade av gudinnetro eller new age-feminism.

Divination med tarotkort utförs mestadels enskilt, men kan också köpas som tjänst. Den har främst en terapeutisk funktion genom de samtal som erbjuds hos en tolkare, men har också en andlig dimension genom de religiösa kopplingar som görs och ritualer som utförs. Dessutom syftar divinationen till ett kroppsligt välbefinnande. Flera av korten ger utrymme för tolkningar gällande känslor och för det psykiska och fysiska välbefinnandet. Tarot rymmer således samtliga tre aspekter av new age vilka nämndes inledningsvis: andlighet, terapi och kropp/själ.

En läsning av tarotkort föregås av att tolkaren tänder levande ljus och rökelse, spelar lugn musik och använder sig av noga utprovade ritualer eller böner. Korten läggs därefter på en duk enligt ett särskilt mönster. I mönstret representerar korten tre tidsaspekter: *dåtid*, *nutid* och *framtid*. Tarottolkaren inleder därefter ett samtal utifrån de symboler och bilder som finns på korten och gör en personlighetsanalys. Samtalet leder också till att vardagliga problem diskuteras. Orsaker hittas och lösningar ges genom att fokusera t ex barndom eller eventuella tidigare liv. Kunden får tarottolkarens totala uppmärksamhet, och möjlighet till *introspektion*. Användningen av tarotkort är ett exempel på att det sällan talas om framtiden i new age. Istället är dåtid och nutid i fokus och den terapilikhande situationen.

Kontrast till det etablerade

Tarotkort, och new age, erbjuder en tydlig kontrast till det etablerade samhället där högre hastigheter och avancerad teknik diskuteras. Dessutom fyller new age den roll av andlighetsförmedlare som kyrkan tidigare haft monopol på. I new age ges utrymme för eftertanke och stillhet och individen får tillfälle att styra sin självutveckling utan att arbetsgivare eller offentliga instanser är inkopplade. De flesta new age-praktiker har till syfte att hela människan, att få utövarna att må bättre, *här* och *nu*. Den kommande tiden menar man "står skriven i stjärnorna", men är oftast inte intressant att diskutera eller att måla upp.

Förr spåddes framtiden av zigenarkvinnor eller av sk "kloka" i spelkort och kristallkuler. Dagens siare arbetar inte främst i den alternativa sfären i samhället. Istället spås med utgångspunkt i de värden som vårt samhälle vilar på. Spådom utförs med utgångspunkt i företags- eller samhällsekonomiska diskussioner, i börshus och av marknadsanalytiker. Det är grupper som betraktas som "rationella". Spådomarnas förväntningar eller felaktigheter styr börs- och valutakurser, och samhällsekonomier. Faktum är att det också är här millennieskiftet är mest intressant, eftersom många högteknologiska produkter eventuellt upphör att fungera när året går över till att kallas 2000.

Under de senaste åren har new age allt mer etablerats i samhället genom att näringsliv och offentlig förvaltning köper in t ex självutvecklingskurser som hålls av självutnämnda häxor, och att new age-föreläsare bjuds in till läkarstämmor. Förklaringen till att det finns utrymme för new age ett sk rationellt samhälle, upp-

byggt kring det objektiva förnuftet, kan tolkas som ett tecken på att det moderna projektet, där metafysiskt inspirerade tolkningar av världen skulle ersättas av rationellt förklarbara, misslyckats. Som jag påpekade ovan kan new age förklaras som en reaktion mot det högteknologiska, ekonomistyrda och rationellt vetenskapliga samhälle vi har i västvärlden idag. Det är som motpol, och som försvarare av "irrationella" och andliga värden, new age erbjuder ontologisk trygghet i en värld som av många betraktas som allt mer opersonlig, oförutsägbar och riskfylld.

Magnus Gudmundsson

<http://vardag.org/magnus>

magnus@vardag.org